

(видети параграф A25)

Примери фактора ризика настанка криминалне радње

Фактори ризика настанка криминалне радње наведени у овом прилогу су примери таквих фактора са којима се ревизори обично суочавају у великом броју ситуација. Засебно су приказани примери који се односе на две врсте криминалних радњи, које су релевантне за ревизорско разматрање, односно, финансијско извештавање у криминалне сврхе и злоупотребу имовине. За сваку од ових врста криминалне радње, фактори ризика се даље класификују на основу три услова која су уобичајено присутна када постоји материјално погрешан исказ услед криминалне радње: (а) подстицаји/притисци, (б) прилике, и (ц) став/оправдања. Иако фактори ризика покривају широк спектар ситуација, они представљају само примере и, у складу са тим, ревизор може идентификовати додатне или различите факторе ризика. Сви наведени примери нису релевантни у свим околностима, и неки могу бити од већег или мањег значаја у ентитетима различите величине, различите власничке структуре или различитим околностима. Такође, ред којим су наведени фактори ризика не одражава њихов релативни значај или учесталост појављивања.

Фактори ризика који се односе на погрешне исказе настале услед финансијског извештавања у криминалне сврхе

Наведени су примери фактора ризика који се односе на погрешне исказе настале услед финансијског извештавања у криминалне сврхе.

Подстицаји/Притисци

Финансијска стабилност или профитабилност је угрожена услед економских и привредних услова или услова пословања ентитета, као што су (или на које указује):

- Висок ниво конкуренције или zasiћености тржишта, праћен опадајућим пословним резултатом.
- Висок степен осетљивости на нагле промене, као што су промене у технологији, застаривање производа или промене каматних стопа.
- Значајан пад тражње и повећање броја пословних неуспеха у привредној грани или целокупној економији.
- Пословни губици доводе до појаве могућности стечаја, затварања, или нежељеног преузимања.
- Тренд негативних токова готовине из пословања или немогућност генерисања токова готовине из пословања, при чему се извештава о профиту и расту профита.
- Нагли раст или неуобичајена профитабилност у поређењу са другим компанијама из исте привредне гране.
- Нови рачуноводствени, законски или регулаторни захтеви.

Јаки притисци на руководство да испуни захтеве или очекивања трећих страна, на пример:

- Остварење нивоа профитабилности или тренда који очекују инвестициони аналитичари, значајни кредитори или друге екстерне стране (поготово очекивања која су агресивна или нереална), укључујући очекивања подстакнута од стране руководства, на пример претерано оптимистичне изјаве у штампи или годишњим извештајима.
- Потреба за прибављањем додатних средстава путем капиталног или дужничког финансирања у циљу одржања конкурентности, укључујући финансирање великих подухвата истраживања и развоја или капиталних улагања.
- Маргинална способност испуњења услова котирања или отплате дугова или других дужничких услова.
- Претпостављени или стварни штетни ефекти извештавања о лошим финансијским резултатима на очекиване трансакције, као на пример пословне комбинације или доделе уговора.

Доступне информације указују да је лична финансијска ситуација руководства или лица овлашћених

за управљање угрожена финансијским перформансама ентитета на основу:

- Значајног финансијског интереса у ентитету.
- Повезаности значајног дела накнада (на пример, бонуси, опције за куповину акција и процентуална накнада) са испуњењем агресивно постављених циљева у погледу цене акција, пословног резултата, финансијске позиције и токова готовине
- Личне гаранције за дугове ентитета.

Постоји снажан притисак на руководство и запослене да испуне финансијске циљеве установљене од стране лица овлашћених за управљање, укључујући циљеве у погледу подстицања продаје или профитабилности.

Прилике

Природа привредне гране или пословања ентитета омогућује финансијско извештавање у криминалне сврхе при чему показатељи могу бити:

- Значајне трансакције са повезаним странама које су ван редовних пословних активности ентитета или се закључују са повезаним странама чија се ревизија не врши или чију ревизију врши нека друга фирма.
- Снажан финансијски положај или могућност доминације одређеним сектором привреде и могућност да ентитет диктира услове добављачима или купцима што може резултирати неправилним или условљеним трансакцијама.
- Имовина, обавезе, приходи, или трошкови су засновани на значајним проценама које укључују субјективно просуђивање или неизвесности које је тешко проверити.
- Значајне, неуобичајене или веома комплексне трансакције, поготово трансакције при крају године које доводе у питање принцип "суштина изнад форме".
- Значајне пословне активности које су лоциране или се спроводе ван националних граница, у правним системима са другачијим пословним окружењем или културом.
- Коришћење пословних посредника без јасног пословног оправдања.
- Значајни рачуни у банкама или зависни ентитети или огранци у правним системима са повољним пореским системом ("порески рај") при чему не постоји јасно пословно оправдање.

Надзор над руководством је неефективан као последица следећих фактора:

- Доминантност једне особе или мање групе (у ентитетима у којим власник није истовремено и руководиоца) без постојања компензирајућих контрола.
- Неефективан надзор лица овлашћених за управљање над процесом финансијског извештавања и интерним контролама.

Комплексна и нестабилна организациона структура, на шта указују:

- Тешкоће при утврђивању организације или појединаца који имају контролно учешће у ентитету.
- Претерано комплексна организациона структура која укључује неуобичајене ентитете или руководеће линије одговорности.
- Висока фреквентност промена вишег руководства, правних заступника или лица овлашћених за управљање.

Компоненте интерне контроле су неефикасне као последица:

- Неадекватног надзора контрола, укључујући аутоматизоване контроле и контроле над финансијским извештавањем у току периода (у случајевима када се захтева екстерно извештавање).
- Висока фреквентност промена запослених или запошљавање неефективног особља у рачуноводству, функцији интерне ревизије и сектору информационих технологија.
- Неефективан рачуноводствени и информациони систем, укључујући и појаву материјалних слабости у интерној контроли.

Став/Оправдања

- Неефективна комуникација, примена, подршка или захтев примене у вези са системом вредности или етичким стандардима од стране руководства или недостатак информисања о неприхватљивим вредностима или етичким стандардима.
- Интензивно учешће или преокупација руководиоца нефинансијског сектора избором рачуноводствених политика или вршењем значајних процена.
- Сазнања о ранијим случајевима кршења закона о хартијама од вредности или других закона и регулативе, или тужбама против ентитета, вишег нивоа руководства или лица овлашћених за управљање у вези криминалних радњи или кршења закона и регулативе.
- Велики интерес руководства да одржи и повећа вредност акција или тренд зараде.
- Пракса обавезивања руководства према аналитичарима, кредиторима или другим трећим странама путем агресивних или нереалних прогноза.
- Руководство благовремено не исправља откривене материјалне слабости интерне контроле.
- Интерес руководства да на недозвољене начине минимизира добит у извештајима за пореске сврхе.
- Низак ниво морала вишег руководства.
- Власник–руководилац не раздваја личне и пословне трансакције.
- Несугласице између акционара ентитета.
- Константни покушаји руководства да оправда маргинално или неодговарајуће рачуноводствено обухватање на основу материјалности.
- Однос између руководства и тренутног или претходног ревизора је затегнут уз појаву:
- сталних несугласица са тренутним или претходним ревизором у вези рачуноводствених, ревизорских или питања у вези са извештавањем.
- неоправданих захтева према ревизору, као што је неоправдано кратак рок за завршетак ревизије или издавање ревизорског извештаја.
- формалних или неформалних ограничења наметнутих ревизору, којима се неприкладно ограничава приступ особљу или информацијама или могућност комуникације са лицима овлашћеним за управљање.
- доминантно понашање руководства у односу са ревизором поготово у погледу покушаја да се утиче на обим ревизоровог рада или на одабир и даљу сарадњу са особљем које је ангажовано или консултовано у ревизијском ангажовању.

Фактори ризика погрешних исказа услед злоупотребе имовине

Фактори ризика који се односе на злоупотребу имовине се такође класификују на основу три услова која уобичајено прате криминалну радњу: (а) подстицаји/притисци, (б) прилике, и (ц) став/оправдања. Неки од фактора ризика који се односе на погрешне исказе настале услед финансијског извештавања у криминалне сврхе могу такође бити присутни у случајевима када погрешни искази настају услед злоупотребе имовине. На пример, неефективан надзор руководства и слабости интерне контроле могу постојати у случајевима када дође до погрешних исказа услед финансијског извештавања у криминалне сврхе или услед злоупотребе имовине. Наведени су примери фактора ризика који се односе на погрешне исказе који настају услед злоупотребе имовине.

Подстицаји/Притисци

Личне финансијске обавезе могу креирати притисак на руководство или запослене, који имају приступ новцу или другим средствима која су подложна крађи, да изврше такву злоупотребу.

Лоши односи између ентитета и запослених који имају приступ новцу или другим средствима која су подложна крађи могу мотивисати те запослене да изврше злоупотребу имовине. Лоши односи, могу, на пример, настати услед:

- најављеног или очекиваног отпуштања запослених.
- скорашњих или очекиваних промена система накнаде запослених или пензионих планова.
- унапређивања, накнада или других награђивања која нису расподељена у складу са очекивањима.

Прилике

Одређене карактеристике или околности могу повећати подложност злоупотреби имовине. На пример, повећана је могућност злоупотребе имовине у случају:

- великих износа новца у благајни.
 - ставке на залихама су мале величине, високе вредности или влада велика потражња за њима.
 - лако утрживих средстава, као што су обвезнице које гласе на доносиоца, дијаманти или компјутерски чипови.
 - основних средстава која су мале величине, лако утржива или немају ознаку власништва.
- Неадекватне интерне контроле над средствима могу водити повећању подложности злоупотребе те имовине. На пример, до злоупотребе имовине може доћи услед:
- неадекватне сегрегације дужности или непостојања независних провера.
 - неадекватног надзора трошкова вишег руководства, као што су путни трошкови или друге надокнаде.
 - неадекватног надзора од стране руководства над запосленима који су одговорни за одређена средства, на пример, неадекватан надзор или контрола удаљених локација.
 - неадекватне квалификације запослених који имају приступ средствима.
 - неадекватно одржавање евиденција средстава.
 - неадекватни систем ауторизације и одобравања трансакција (на пример, приликом набавке).
 - неадекватне физичке мере сигурности над новцем, инвестицијама, залихама или фиксним средствима.
 - непостојање потпуног и правовременог усаглашавања средстава.
 - непостојање правовремене и одговарајуће документације у вези са трансакцијама, на пример, задужења за повраћај опреме.
 - непостојање захтева у вези обавезних годишњих одмора за запослене који раде на кључним функцијама контроле.
 - неадекватно разумевање информационих технологија од стране руководства, чиме се ствара могућност да запослени у сектору информационих технологија изврше злоупотребу имовине.
 - неадекватне контроле приступа аутоматизованим евиденцијама, укључујући контроле приступа и прегледа компјутерског система евидентирања догађаја.

Став/Оправдања

- занемаривање потребе за надзором или смањење ризика који се односе на злоупотребу имовине.
- занемаривање интерних контрола које се односе на злоупотребу имовине заобилажењем постојећих контрола или непредузимањем корекција у погледу уочених недостатака интерних контрола.
- понашање које указује на незадовољство или неслагање са ентитетом или третманом запослених у ентитету.
- промене понашања или стила живота што може указивати на злоупотребу имовине.
- толерисање мањих крађа.

¹¹Одстицајни план накнада за руководиоце може бити повезан са испуњењем циљева који се односе само на одређене рачуне или одређене активности ентитета, чак иако релевантни рачуни или активности нису материјално значајни за ентитет као целину.